

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 369

Przemiany strukturalne i koniunkturalne na światowych rynkach

Tom 2

Redaktorzy naukowci

Jan Rymarczyk

Małgorzata Domiter

Wawrzyniec Michalczyk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kozuchowska, Barbara Majewska
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-478-3 (całość)
ISBN 978-83-7695-455-4 (tom 2)

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Michał Nowicki: Global governance w obszarze handlu międzynarodowego – rola WTO	9
Marcin Nowik: Strukturalne przemiany w obszarze indyjskiej pomocy gospodarczej na rzecz Nepalu	21
Witold Nowiński: Analiza przejęć ponadgranicznych realizowanych przez polskie przedsiębiorstwa.....	33
Alina Nychyk: The necessity of global governance in the contemporary rapidly changing world	43
Anna Odrobina: Strukturalne problemy działalności badawczo-rozwojowej w Polsce	52
Sławomir Pastuszka: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce Wschodniej w latach 2005–2012	63
Bożena Pera: Międzynarodowy handel towarami zaawansowanymi technologicznie krajów „wschodniego rozszerzenia” Unii Europejskiej w latach 2007–2012	73
Agnieszka Piasecka-Głuszak: Lean management w polskich przedsiębiorstwach przy wykorzystaniu wybranych narzędzi rozwiązywania problemów – wyniki badań.....	88
Tadeusz Pindór: Przekształcenia międzynarodowych rynków miedzi w latach 1980–2012.....	104
Eugeniusz M. Pluciński: Integracyjny megaprojekt UE – USA (...NAFTA?) z perspektywy polskiego eksportu i importu oraz modelu międzynarodowego podziału pracy	114
Łukasz Puślecki, Michał Staszaków: Alianse otwartych innowacji jako nowa forma współpracy firm biofarmaceutycznych	130
Zdzisław W. Puślecki: Innowacje produktowe i procesowe we wzroście konkurencyjności globalnej Unii Europejskiej.....	140
Jan Rymarczyk: Globalizacja KGHM Polska Miedź SA.....	150
Jerzy Rymarczyk: Antykryzysowe działania w strefie euro – kierunki reform systemu instytucjonalnego.....	165
Anna Skoczyła: Polskie i brytyjskie innowacyjne klastry na drodze kreowania konkurencyjności regionu.....	176
Joanna Skrzydłowska: Wkład przemysłu kreatywnego i kultury w przemiany strukturalne w gospodarce Unii Europejskiej.....	184
Joanna Skrzypczyńska: „Pakiet z Bali” a perspektywa zakończenia Rundy z Doha WTO	195

Justyna Szymańska: Regulacje prawne w Europie i w Stanach Zjednoczonych po globalnym kryzysie finansowym 2007–2009	203
Barbara Szymoniuk: Polityka klastrowa – dobrodziejstwo czy przekleństwo dla polskich klastrów?	212
Jowita Świerczyńska: Bezpieczeństwo i ochrona rynku jako priorytetowy obszar działania europejskiej służby celnej	222
Maciej Walkowski: Czy optymalizacja podatkowa może być szkodliwa? Rozważania na temat skutków funkcjonowania centrów usług finansowych typu offshore (OFC), czyli tzw. rajów podatkowych	233
Marta Wincewicz-Bosy: Międzynarodowy obrót kołmi w latach 1961–2011	249
Katarzyna Witczyńska: Znaczenie centrów logistycznych w rozwoju regionalnym	262
Marek Wróblewski: Regionalne centra obsługi eksporterów – nowy wymiar wsparcia polskiego eksportu?	276
Waldemar Zadworny: Ocena efektywności technicznej przedsiębiorstw województwa podkarpackiego metodą granicznej analizy danych	287
Wojciech Zysk: Działalność eksportowa spółek z udziałem zagranicznym w Polsce w latach 2004–2012	295
Katarzyna Żukrowska: Zmiany we współczesnej gospodarce: przejawy, kierunek i przyczyny	305
Anna Żyła: Współpraca regionalna w ramach ASEAN przed i po 2015 r. – cele, strategie i wyzwania	321

Summaries

Michał Nowicki: Global governance in the area of international trade – role of the WTO	20
Marcin Nowik: Structural changes in the field of India's economic aid for Nepal	32
Witold Nowiński: Cross-border acquisitions carried out by Polish companies	42
Alina Nychyk: Konieczność globalnego zarządzania we współczesnym szybko zmieniającym się świecie	51
Anna Odrobina: The structural problems of the research and development activity in Poland	62
Sławomir Pastuszka: Foreign direct investment in Eastern Poland in the period of 2005–2012	72
Bożena Pera: International trade of high-tech products of European Union Eastern Enlargement countries in 2007–2012	87
Agnieszka Piasecka-Głuszak: Lean management in Polish companies using selected tools of problem solving – research results	103

Tadeusz Pindór: Changes of international copper markets over the period 1980–2012	113
Eugeniusz M. Pluciński: Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) between EU and US from a view of Polish exports and imports as well as pattern of international division of labour	129
Łukasz Puślecki, Michał Staszków: Open innovation alliances as a new form of cooperation of biopharmaceutical companies	139
Zdzisław W. Puślecki: Product and process innovation in the global competitiveness increase of the European Union	149
Jan Rymarczyk: Globalization of KGHM Polska Miedź S.A.	164
Jerzy Rymarczyk: Anti-crisis actions in the euro zone – directions of institutional system reforms	175
Anna Skoczyła: The role of Polish and British innovation clusters in creating competitiveness of the region	183
Joanna Skrzydłowska: The contribution of the cultural and creative industries in structural changes in the economy of the European Union	194
Joanna Skrzypczyńska: The WTO “Bali Package” vs. a perspective of the conclusion of the Doha Round	202
Justyna Szymańska: Legal regulations in Europe and in the United States after the global financial crisis of 2007–2009	211
Barbara Szymoniuk: Cluster policy – benefit or a curse for Polish clusters?	221
Jowita Świerczyńska: The security and protection of the market as a priority action area of the European customs service	231
Maciej Walkowski: Can tax optimization be harmful? Deliberations on the effects of Offshore Financial Centers (OFC), or so-called tax heavens	248
Marta Wincewicz-Bosy: International trade in horses in the years 1961–2011	260
Katarzyna Witczyńska: Importance of logistics centers in regional development	275
Marek Wróblewski: Regional Export Promotion Agencies – a new dimension of Polish export support?	286
Waldemar Zadworny: Assessment of technical effectiveness of companies in Podkarpackie Voivodeship with borderline data analysis method	294
Wojciech Zysk: The export activity of entities with foreign capital in Poland in the years 2004–2012	304
Katarzyna Żukrowska: Changes in contemporary world economy: occurrences, directions and causes	319
Anna Żyła: Regional cooperation in the ASEAN before and after 2015 – goals, strategies and challenges	332

Marta Wincewicz-Bosy

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

e-mail: m.bosy@gazeta.pl

MIĘDZYNARODOWY OBRÓT KOŃMI W LATACH 1961–2011

Streszczenie: Biznes koński stanowi istotną część gospodarki wielu krajów, zarówno jako element systemu wewnętrznego, jak i pozycji międzynarodowej. Na przestrzeni wieków zmieniał się profil potrzeb związanych z użytkowaniem koni, który wpływał na działalność hodowców i podmiotów z nimi powiązanych. Miało to i ma nadal znaczący wpływ na międzynarodowy handel tymi zwierzętami. Z uwagi na to, że na wielkość obrotów handlowych wpływają, poza preferowaną przez nabywców formą użytkowania koni, także chów i hodowla, celem artykułu jest przedstawienie wielkości pogłowia koni oraz ich eksportu i importu, z uwzględnieniem zmian otoczenia technicznego i gospodarczego. Artykuł powstał na podstawie analizy dostępnej literatury, a analiza obrotów międzynarodowych została przeprowadzona na podstawie danych z lat 1961–2011, pochodzących z zasobów Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO).

Słowa kluczowe: biznes koński, pogłowia koni, eksport, import, formy użytkowania.

DOI: 10.15611/pn.2014.369.2.22

1. Wstęp

„Biznes koński oznacza wszelkie formy działalności bezpośrednio lub pośrednio związane z końmi”¹, których podstawowymi obszarami ze względu na formę użytkowania koni są: chów i hodowla, jeździectwo, wyścigi konne, rekreacja, agroturystryka, hipoterapia, użytkowanie w systemach bezpieczeństwa, produkcja i przetwórstwo oraz inne rodzaje użytkowania (np. w transporcie czy leśnictwie). Obszary te są usytuowane w specyficznym otoczeniu, stanowiącym system aktywności różnego typu podmiotów, warunkujących prawidłowe ich funkcjonowanie. Od wieków istotnym elementem tego systemu jest handel, będący pochodną możliwości dostarczenia na rynek koni odpowiadających zgłaszanemu popytowi. Zaangażowanie w dzia-

¹ M. Wincewicz-Bosy, *Sieci podmiotów gospodarczych w biznesie końskim*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2012, s. 36.

łałości związane z biznesem końskim stanowi ważną część systemu gospodarczego wielu krajów. Wynika to nie tylko z realizowanych dzięki niemu przychodów do budżetów, ale także związane jest z możliwością tworzenia miejsc pracy. „Jeśli się przyjmie zgodnie z ogólną zasadą, że na cztery konie przypada jedno stanowisko pracy, to łatwo stwierdzić, że w obszarze związanym z hodowlą i użytkowaniem koni (w Polsce) mogłoby być zatrudnionych bezpośrednio około 100 tys. osób, a przy rozwoju nowych form użytkowania liczba ta może się zwielokrotnić”². Biorąc pod uwagę uwarunkowania Polski, należy stwierdzić, że ma ona niewykorzystany potencjał w tym obszarze. Jednak by móc aktywniej włączyć się w międzynarodowy system obrotu końmi, konieczna jest wiedza na temat źródeł kształtowania się potrzeb i możliwości ich zaspokojenia oraz potencjalnej konkurencji.

Ze względu na powyższe celem artykułu jest przedstawienie kształtowania się wielkości pogłowia koni na świecie w latach 1961–2011, a także wielkości międzynarodowych obrotów handlowych tych zwierząt, które stanowią pochodną zmian w popularności różnych form użytkowania koni oraz zjawisk występujących w gospodarce światowej. Artykuł powstał na podstawie analizy dostępnej literatury, jak również danych udostępnionych przez Organizację Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO).

2. Zmiany form użytkowania koni na przestrzeni wieków

Udomowienie konia nastąpiło prawdopodobnie pod koniec neolitu przez ludy zamieszkujące tereny Afganistanu, Izraela, Syrii, Palestyny i Turkiestanu. Do tego czasu na konie przede wszystkim polowano dla ich mięsa oraz kopyt, skór i włosów. Początkowo ze względu na przeznaczenie konsumpcyjne człowiek zaczął tworzyć i utrzymywać stada tych zwierząt. Do dziś przeznaczenie rzeźne stanowi jedną z podstawowych form użytkowania koni, choć jednocześnie najbardziej kontrowersyjną.

Dopiero pomiędzy 5000 a 4000 r. p.n.e. zaczęło rozpowszechniać się użytkowanie wierzchowe koni. Świadczą o tym między innymi znaleziska z Pazyryku, przedstawiające wyroby sztuki scytyjskiej³. Wśród nich odnaleźć można zarówno zdobione czapraki, jak i figurki przedstawiające konie z dosiadającym je jeźdźcem. Przez następne setki lat konie stały się najpopularniejszym środkiem transportu na kuli ziemskiej, wypartym dopiero w XX wieku przez samochody.

W znaleziskach pochodzących z 3500 r. p.n.e. z terenów obecnego Iraku zobaczyć można elementy wozu bojowego⁴, ryciny zaś z czasów panowania króla Setiego I (1318–1304 p.n.e.) przedstawiające rydwan konny są dowodem wykorzystania

² Według autora tego stwierdzenia pogłowie koni w Polsce liczy około 400 000 sztuk. K. Kosiniak-Kamysz, *W jaki sposób konie mogą się przyczynić do rozwoju gospodarczego Polski?*, „Koński Targ” 2005, nr 9, s. 13.

³ E. Hartley Edwards, *Wielka Encyklopedia: Konie*, MUZA SA, Warszawa 1996, s. 28–31.

⁴ Egipcjanie wykorzystywali wozy bojowe już w 1600 r. p.n.e.

tych zwierząt w systemie militarnym. Zastosowanie rydwanów i koni wierzchowych w działaniach wojennych było kluczowym czynnikiem techniki wojskowej przez kolejne wieki. Potrzeby wojska oraz funkcje reprezentacyjne stały się elementem kształtującym pożądany pokrój i kondycję hodowanych zwierząt. „Siła uderzeniowa armii, rozwój gospodarczy państw i transport lądowy były związane z szybkością poruszania się koni”⁵. Wykorzystanie dla potrzeb militarnych ukształtowało na następne wieki profil hodowli koni. Początkowo związany z przemieszczaniem się wojsk i wykorzystaniem w lekkich wozach bojowych, powodował wzrost zapotrzebowania na szybkie konie ras prymitywnych. Osobniki zbyt małe, by dźwigać wojownika, zaprzęgano do rydwanów, konie zaś o dużej sile – do innych typów wozów bojowych⁶. Stopniowo wraz ze zmianą uzbrojenia zmieniał się też pokrój wykorzystywanych koni. Pojawienie się koni ciężkich związane było z wymogami zgłaszanymi przez rycerzy. Pod koniec średniowiecza, wraz z postępem w obszarze uzbrojenia i wprowadzeniem broni palnej, zmienił się pokrój wykorzystywanych koni. W hodowli i użytkowaniu zaczęły dominować „dzianety” i technika hiszpańskiej szkoły jazdy⁷.

Dopiero na przełomie XVI i XVII wieku, wraz z upowszechnieniem innych⁸ form użytkowania koni i zjawiskiem „karuzelomanii”⁹, konie stały się na tyle dostępne, że zaczęły wypierać bydło i inne zwierzęta z realizacji zadań gospodarskich. Wykorzystanie ich w rolnictwie stało się jedną z podstawowych form ich użytkowania, aż do XX wieku, kiedy to postępuje mechanizacja rolnictwa. Pierwsze wynalazki rozpoczynające proces mechanizacji rolnictwa pojawiają się wraz z nadejściem XIX wieku. Mechaniczna przetrząsarka do siana (1814 r.) czy maszyny żniwne (m.in. żniwiarka: S.P. Bella – 1826, C.H. McCormicka – 1831¹⁰) pozwoliły na obniżenie zaangażowania pracy rąk ludzkich i zwiększenie wykorzystania koni. I choć w 1830 r. John Heathcoat zaproponował wykorzystanie silnika parowego do systemu orki, a w 1858 r. John Foweler skonstruował pierwszą samobieżną lokomobilę, to dopiero zbudowanie lekkiego traktora z silnikiem benzynowym w 1910 r. stworzyło faktyczną możliwość zastąpienia koni przez maszyny w pracach rolniczych¹¹. Wyna-

⁵ M. Haller, *Rasy koni*, MULTICO, Warszawa 2002, s. 17.

⁶ Dopiero w połowie trzeciego tysiąclecia p.n.e. w Mezopotamii zaczęto masowo używać kół ze szprychami. E. Hartley, wyd. cyt., s. 32–34.

⁷ R. Prawocheński, *Hodowla koni*, Powszechnie Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 2010, s. 80–91.

⁸ Zwłaszcza jako środka transportu oraz elementu posiadania „dla prestiżu”, a także wykorzystania w sporcie.

⁹ Powstanie koni typowych „pod siodło” dla zamożnych warstw społecznych oraz do użytku bardziej na pokaz i zgodnie z obowiązującą modą, która nie miała wiele wspólnego z doskonaleniem ras, wymuszają na hodowli „produkcję” koni o obniżonej wartości pokrojowej i użytkowej.

¹⁰ C.W. Hall, *Timeline in the Development of Agricultural and Biological Engineering*, ASABE, St. Joseph, USA, 2011, s. 26–27.

¹¹ S. Lilley, *Ludzie, maszyny i historia. Zarys historii maszyn i narzędzi na tle przemian społecznych*, PWN, Warszawa 1958, s. 205–210.

lezenie w 1960 r. i zastosowanie w budowie traktorów silnika z tłokiem obrotowym, konstrukcji F. Wankela, uznaje się za moment zwrotny w użytkowaniu rolniczym koni. Od tego czasu przyjęło się, iż koń w gospodarce to oznaka ubóstwa i zacofania. Dopiero na początku XXI wieku ponownie obserwuje się restytucję użytkowania koni w rolnictwie jako synonimu „ekologizacji” i zrównoważonego rozwoju. Rośnie zapotrzebowanie na konie, które mogą być wykorzystywane w turystyce, agroturystyce, rekreacji czy hipoterapii.

Inną formą użytkowania koni są sport i wyścigi. „Wyścigi konne były znane już starożytnym Grekom i Rzymianom, a w VII wieku przed Chrystusem stanowiły dyscyplinę rozgrywaną na olimpiadach”¹². Szczególną rolę w ich rozwoju odegrały konie pełnej krwi angielskiej oraz czystej krwi arabskiej. Od samego początku wyścigi były istotnym elementem selekcji hodowlanej, bezpośrednio związanej z doskonaleniem koni pod względem ich szybkości i wytrzymałości. Zwycięzcy gonitw stanowili przedmiot pożądania i dumy, a także podstawę prowadzonego chowu i hodowli. Upowszechnienie się angielskiego systemu wyścigowego związane było z ekspansją militarną i gospodarczą Wielkiej Brytanii. Istotne znaczenie miała też faktyczna przewaga koni rasy thoroughbred¹³ nad końmi innych ras, z którymi stawały do wyścigowych prób dzielności. Niewątpliwie na upowszechnienie sportów i wyścigów konnych duży wpływ miało także zainteresowanie społeczeństwa hazardem oraz rozwój systemu zakładów im towarzyszących. Instytucjonalizacja wyścigów konnych w XX wieku przyczyniła się do ich globalizacji. Wykorzystywanie do hodowli zwycięzców gonitw stanowi jedną z podstawowych metod doskonalenia i uszlachetniania końskich ras, których obecnie jest około 350¹⁴.

Analizując współczesny biznes koński, można przyjąć, iż tworzą go następujące formy użytkowania koni: chów i hodowla, jeździectwo, wyścigi konne, rekreacja, agroturystyka (w tym polowania), hipoterapia, użytkowanie w systemach bezpieczeństwa (wojsko, policja, straż miejska), inne specyficzne rodzaje użytkowania w rolnictwie, leśnictwie, transporcie czy użytkowanie mleczne oraz produkcja i przetwórstwo (mięsne i przemysłowe)¹⁵. Innowacje militarne, rozwój przemysłu i mechanizacja rolnictwa zapoczątkowana w XIX wieku oraz stosunek społeczeństwa (w tym moda) wpływały od zawsze na zmiany form użytkowania koni. Od przeznaczenia rzeźnego, dominującego na początku użytkowania koni, przez prymat wykorzystania w systemie militarnym oraz uczestnictwo w systemie transportu, po

¹² J. Fedorski, *Wyścigi konne w Anglii i ich historia*, „Koński Targ” 2006, nr 10, s. 26–28.

¹³ Pełna krew angielska (*fullblood*) – rasa koni ukształtowana w XVII i XVIII wieku w wyniku krzyżowania miejscowych klaczy angielskich z końmi orientальnymi.

¹⁴ M. Haller, wyd. cyt., s. 231–232.

¹⁵ Poza koniną z produktów poubojowych wytwarza się: smary, mydło, atrament, cement, kosmetyki (np. szminki), karmy dla zwierząt domowych, pasze rolnicze, kredki, smalec, żelatynę, gumy i cukierki (np. żelki Jell-O). Włosa używa się do produkcji smyczków do instrumentów muzycznych czy szczotek i pędzli. Z koni pozyskuje się także surowice do szczepionek oraz hormony i inne substancje do produkcji kosmetyków.

istotne funkcje w rolnictwie i rozrywce, konie praktycznie od zawsze towarzyszą człowiekowi, pełniąc istotne funkcje w jego życiu. Niezależnie od tego, jakie jest ich przeznaczenie, praktycznie od początku stanowiły towar o charakterze globalnym, a obrót międzynarodowy nimi odbywał się niezależnie od barier ekonomicznych, politycznych czy kulturowych. Zwłaszcza „hodowla koni miała zawsze charakter ponadnarodowy, a postęp cywilizacyjny potęgował jedynie to zjawisko”¹⁶.

3. Pogłowie koni w latach 1961–2011

Według danych statystycznych na świecie w latach 1961–1965 było prawie 67 milionów koni¹⁷, z czego około 10% stanowiły konie wolno żyjące (dzikie lub dziedziczące). Od 1960 roku, wraz z postępem mechanizacji, pogłowie koni na świecie systematycznie spada. Przyczyniają się do tego nie tylko zmiany form ich użytkowania, ale także niekorzystne zjawiska społeczno-gospodarcze, a zwłaszcza recesje i kryzysy. Specyfika działalności hodowlanej w biznesie końskim sprawia, że efekty obniżenia stanu pogłowia koni widoczne są dopiero w dwa lata po wystąpieniu danego niekorzystnego zjawiska. Wiąże się to z cyklem hodowlanym i przybiera postać schematu postępowania hodowców, w którym:

- w roku wystąpienia i zaobserwowania niekorzystnej sytuacji hodowcy podejmują decyzję o konieczności obniżenia liczby kryć w kolejnym sezonie;
- zmniejszenie kryć w kolejnym sezonie jest przyczyną zmniejszenia liczby żrebnych klaczy w kolejnym roku;
- ze względu na średnią długość ciąży u klaczy, wynoszącą 11 miesięcy, zmniejsza się liczba wyżrebień w kolejnym roku, co skutkuje zmniejszeniem stanu pogłowia koni, przy założeniu utrzymania na niezmiennym poziomie: przeznaczenia rzeźnego, brakowania stad, śmiertelności koni.

Dlatego też niekorzystna sytuacja z roku 1960 znajduje odzwierciedlenie w zmniejszeniu liczby koni w 1962 r. i w latach 1963–1965. Pierwszy kryzys naftowy z 1974 r. odbił się niekorzystnie na wielkości pogłowia koni w 1976 r. i latach kolejnych (tab. 1). Podobna sytuacja miała miejsce w 1979 r. (II kryzys naftowy), gdy zmniejszeniu ulega liczba koni w 1981 r. o 80 275 sztuk oraz o 55 314 sztuk w roku kolejnym.

W 1991 r., gdy wystąpiła recesja transformacyjna (tab. 2), zredukowana została w 1993 r. wielkość pogłowia o 1 901 094 osobniki. Kolejne znaczące redukcje związane były z kryzysem finansowym w 2000 r. i zmniejszeniem pogłowia o kolejne 919 428 sztuk. Ostatni kryzys gospodarczy to obniżenie liczby koni o kolejne 586 387 sztuk. Ze względu na jego specyfikę redukcja pogłowia koni przyjęła formę długotrwałą. Zgodnie z danymi FAO w 2012 r. nadal nie udało się osiągnąć wielkości światowego pogłowia koni sprzed roku 2008.

¹⁶ J. Fedorski, *Globalizacja a hodowla koni*, „Konie i Rumaki”, 16 grudnia 2005, nr 24 (280), s. 43.

¹⁷ J. Fedorski, *Poradnik dla hodowców i miłośników koni*, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Poznań 2003, s. 11.

Tabela 1. Pogłowie koni na świecie w latach 1961–1985 (w 1000 szt.)

Rok	1961	1962	1963	1965	1970	1974	1975	1976	1979	1980	1981	1985
Świat	62 161	60 002	58 650	58 674	60 997	61 539	61 983	61 681	59 775	59 626	59 546	60 019
Afryka	3 494	3 486	3 463	3 640	3 696	3 540	3 555	3 578	3 674	3 630	3 862	4 240
Ameryki	20 994	20 718	20 566	21 931	24 833	26 518	26 973	26 970	26 506	26 699	26 920	27 600
Azja	15 016	14 290	14 214	15 138	16 532	17 440	17 738	17 894	17 624	17 574	17 294	16 948
Europa	21 947	20 827	19 741	17 312	15 353	13 463	13 167	12 720	11 358	11 086	10 825	10 646
Australia i Oceania	711	681	666	653	583	578	551	519	613	638	644	586

Źródło: opracowanie na podstawie: <http://faostat.fao.org> [10.03.2014].

Tabela 2. Pogłowie koni na świecie w latach 1990–2012 (w 1000 szt.)

Rok	1990	1991	1992	1995	2000	2001	2002	2005	2008	2009	2010	2011
Świat	61 005	61 154	61 070	59 729	57 703	57 805	56 886	59 346	59 808	60 227	59 641	58 432
Afryka	5 412	5 502	5 550	4 126	4 269	4 557	4 808	5 096	5 764	6 035	6 103	6 035
Ameryki	28 578	28 723	28 829	29 380	29 428	29 957	30 044	33 280	33 301	33 656	33 495	32 389
Azja	16 328	16 210	18 217	17 926	16 639	15 989	15 003	14 214	13 913	13 804	13 526	13 776
Europa	10 212	10 249	8 020	7 911	6 998	6 929	6 658	6 387	6 427	6 328	6 113	5 834
Australia i Oceania	4 74	469	453	385	370	373	372	370	403	404	404	399

Źródło: opracowanie na podstawie: <http://faostat.fao.org> [10.03.2014].

W 2012 wielkość światowego pogłowia koni wynosiła 58 900 392 sztuki, przy czym na Afrykę przypadało ich 6 037 314, na Ameryki – 32 510 448, na Azję – 14 164 966, na Europę – 5 783 491, na Australię i Oceanie – 404 173. W stosunku do 1961 roku pogłowie koni na świecie zmniejszyło się o około 5,25%. Największe zmiany zaszły w Afryce, gdzie liczba koni wzrosła o 72,8% w stosunku do 1961 r. Na terenach obu Ameryk liczba koni również wzrosła – o 54,9%. Zmniejszenie stanu pogłowia koni nastąpiło w Azji – o 5,7%, także w Australii i Oceanii – o 45,2%, a przede wszystkim w Europie – o 73,7%. Niewątpliwie największymi zasobami tych zwierząt dysponują obecnie właściciele z obszarów Ameryk, posiadając ponad 32 miliony koni, czyli ponad 55% ich światowego pogłowia. Zmiany wielkości pogłowia koni w poszczególnych obszarach geograficznych widoczne są także w analizie krajów pod względem posiadanych przez nie zasobów tych zwierząt (tab. 3).

W 2012 r. największymi zasobami koni dysponowały takie kraje, jak: USA – 17,4%, Chiny – 11,5%, Meksyk – 10,8%, Brazylia – 9,1%, Argentyna – 6,2%.

Pogłowie koni w Polsce z 2 730 000 w 1961 r. zmniejszyło się do 222 210 w 2012. Wpływ na to miały przeobrażenia gospodarcze, polityczne i społeczne, które nie ominęły także Polski. Jednak największym problemem polskiego biznesu końskiego jest brak polityki państwa w tym obszarze. Przy tendencji spadkowej

Tabela 3. Wybrane kraje o największym pogłowie koni (1000 szt.)

	1961	1970	1980	1990	2000	2010	2011	2012
Afryka								
Etiopia	1 300	1 393	1 530	2 650	1 150	2 028	1 962	1 907
Mali	82	170	142	77	165	488	498	507
Senegal	94	200	200	439	471	523	520	534
Sudan	20	20	20	500	550	785	785	786
Ameryki								
Argentyna	4 184	3 620	3 000	3 400	3 600	3 600	3 590	3 650
Brazylia	4 409	4 850	5 055	6 122	5 832	5 514	5 511	5 363
Kolumbia	891	1 123	1 696	1 975	2 550	2 126	851	900
Meksyk	4 047	5 743	6 205	6 170	6 250	6 355	6 355	6 356
Peru	580	667	650	660	690	735	740	742
USA	2 367	4 141	5 013	5 069	5 240	10 000	10 150	10 250
Azja								
Chiny	6 585	9 200	11 145	10 294	8 914	6 785	6 771	6 800
Indie	1 327	1 000	900	820	788	524	520	525
Kazachstan					970	1 439	1 528	1 607
Mongolia	2 503	2 249	2 079	2 200	3 164	1 920	2 113	2 330
Europa								
Niemcy	1 159	402	446	484	476	462	490	500
Rumunia	1 000	686	566	663	858	764	611	596
Rosja	9 900	7 522	5 620	5 921	1 683	1 375	1 341	1 362
Polska	2 730	2 585	1 780	941	550	291	254	222
Australia i Oceania								
Australia	598	456	494	310	220	258	259	265
Fidzi	16	26	38	43	44	46	46	46
Nowa Zelandia	70	75	70	94	73	64	57	57

Źródło: opracowanie na podstawie: <http://faostat.fao.org> [10.03.2014].

wynoszącej w Europie prawie 74% Polska osiągnęła niechlubny wynik prawie 92%. Z kraju, który zajmował drugie miejsce w Europie (po ZSRR) pod względem wielkości pogłowia koni, obecnie Polska lokuje się na 8 miejscu, po takich krajach, jak: Rosja, Francja, Niemcy, Włochy, Rumunia, Hiszpania i Wielka Brytania. Brak wizji rozwoju może sprawić, że wkrótce z mapy działalności gospodarczej zniknie kolejny obszar, w którym Polacy mieli wielowiekowe doświadczenie i dobrą markę na rynku międzynarodowym.

4. Eksport i import koni w latach 1961–2011

Do momentu upowszechnienia traktora i samochodu, zastępujących pracę koni, głównym przedmiotem handlu w ramach biznesu końskiego były zwierzęta spełniające funkcje transportowe oraz siły napędowej, a także konie rzeźne. Konie tego typu przeznaczeń tworzyły podstawową grupę zaspokajającą zarówno popyt wewnętrzny, jak i międzynarodowy. Najlepiej odpowiadające tym potrzebom były konie zimnokrwiste. Zatem zwierzęta o dużej masie (w zależności od rasy około 800 kg) i sile, jednak o stosunkowo niewielkiej wartości, będącej najczęściej pochodną ceny żywca. Wraz z postępem technicznym i zmianą przeznaczenia koni zmienił się także profil zapotrzebowania. Stopniowo coraz większym zainteresowaniem cieszą się konie szlachetne (gorącokrwiste), których przeznaczeniem są: sport, wyścigi czy rekreacja. Wartość tego typu osobników jest pochodną ich pochodzenia, pokroju, kondycji oraz potencjalnych korzyści z danej formy użytkowania. Dlatego też ich ceny wielokrotnie przekraczają wartość wynikającą z iloczynu ich masy i ceny żywca. Na przełomie XX i XXI ceny wielu osobników przekraczały kwotę 250 000 USD.

Zmiany w profilu zapotrzebowania powodowały, iż od początku lat sześćdziesiątych obserwuje się systematyczne zwiększenie ilości i wartości międzynarodowego handlu końmi. Zarówno eksport, jak i import wykazują tendencję wzrostową. O ile zjawiska recesji oraz kryzysów gospodarczych i politycznych stanowią istotny czynnik dla wielkości hodowli, który odzwierciedlony jest w stanie pogłowia koni, to dla obrotów międzynarodowych te niekorzystne zjawiska są raczej elementem korekty trendu wzrostowego. Generalnie znajduje to odzwierciedlenie w zmianie struktury obrotów, która najczęściej przybiera postać rezygnacji z zakupów mniej wartościowych zwierząt na rzecz osobników spełniających wyższe standardy pochodzenia i użyteczności. Dlatego też korekty trendu wzrostowego dotyczą przede wszystkim zmian w sferze ilości eksportowanych i importowanych koni, pozostając praktycznie bez negatywnego wpływu na wartość obrotów międzynarodowych (tab. 4 i 5).

Dopiero recesja transformacyjna odciska piętno na międzynarodowej sprzedaży tych zwierząt (tab. 5). Szczegółowa analiza danych wykazuje spadek obrotów zarówno pod względem ilościowym, jak i wartościowym w latach 1992–1996. W 1992 r. zmniejszeniu uległ przede wszystkim import koni, o 12,77% – ilość i 2,28% – wartość. W kolejnym roku wskaźniki dotyczące ilości i wartości obrotu uległy obniżeniu – średnio o około 18%. W kolejnych latach nastąpiły dalsze obniżenia wielkości importu i eksportu o 14,34% w 1994 r., o kolejne 11,34% w roku 1995. Natomiast rok 1996 stanowi zapowiedź ponownego wzrostu wielkości eksportu i importu koni, gdyż poza wskaźnikiem ilości importu, odnotowującym dalszy spadek o około 30%, pozostałe wskaźniki odnotowały wzrost względem roku 1995. Rok 2006 jest niezwykle interesujący dla hodowli i handlu końmi. Szczególnie istotnymi elementami wpływającymi na wielkość obrotów międzynarodowych są:

- zmiana struktury dotycząca odchodzenia od handlu końmi rzeźnymi na rzecz innych typów przeznaczenia koni, a zwłaszcza koni sportowych i wyścigowych

oraz rekreacyjnych, co wpłynęło na wzrost wartości koni będących przedmiotem transakcji;

Tabela 4. Import i eksport koni w latach 1961–1995

Rok	1961	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995
Import koni na świecie								
Ilość	352 171	324 019	449 013	522 511	428 647	438 647	421 236	284 258
Wartość (1000 USD)	92 527	115 982	179 968	349 221	641 529	765 186	1 186 944	958 577
Średnia wartość konia w imporcie (1000 USD)	0,26	0,36	0,40	0,67	1,50	1,74	2,82	3,37
Eksport koni na świecie								
Ilość	400 563	345 061	450 043	497 450	431 843	385 713	372 588	319 337
Wartość (1000 USD)	74 358	99 467	144 449	301 553	571 391	849 982	1 056 069	968 686
Średnia wartość konia w eksporcie (1000 USD)	0,19	0,29	0,32	0,61	1,32	2,20	2,83	3,03

Źródło: opracowanie na podstawie: <http://faostat.fao.org> [10.03.2014].

Tabela 5. Import i eksport koni w latach 2000–2011

Rok	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Import koni na świecie								
Ilość	308 450	460 127	247 595	291 831	319 537	293 178	333 717	373 487
Wartość (1000 USD)	1 773 818	2 241 514	2 442 679	2 573 895	2 424 125	2 039 267	2 007 282	2 087 495
Średnia wartość konia w imporcie (1000 USD)	5,75	4,87	9,87	8,82	8,82	6,96	6,01	5,59
Eksport koni na świecie								
Ilość	293 962	287 048	265 210	287 957	338 958	298 751	320 227	328 176
Wartość (1000 USD)	1 536 004	2 182 294	2 198 732	2 426 742	2 411 958	2 090 279	2 011 704	2 037 055
Średnia wartość konia w eksporcie (1000 USD)	5,22	7,60	8,29	8,43	7,12	7,00	6,28	6,21

Źródło: opracowanie na podstawie: <http://faostat.fao.org> [10.03.2014].

- wykrycie przypadków i rozprzestrzenienie się herpeswirozy, spowodowanej przez wirusy typu herpes, przenoszonej drogą kropelkową, wywołującej ronie-
nia u kłaczy oraz skutkującej wysoką śmiertelnością zarażonych koni;
- wprowadzenie w UE paszportów i świadectw zdrowia dla koni (niezbędnych
zwłaszcza do przemieszczania zwierząt), czego skutkiem był praktyczny paraliż
w obrotach handlowych, zwłaszcza dotyczący koni o przeznaczeniu rzeźnym
i przemysłowym, gdyż wiele z nich nie posiadało tego typu dokumentów, a le-

karze weterynarii uprawnieni do ich wystawiania nie byli w stanie zrealizować zwiększonego zapotrzebowania na te dokumenty.

Również średnia cena koni w obrocie międzynarodowym wykazuje tendencję wzrostową do 2006 r., co oznacza, że następuje systematycznie wzrost wartości koni będących przedmiotem handlu. Zarówno dla wartości koni, jak i wielkości ich obrotu najbardziej niekorzystny okazał się ostatni kryzys gospodarczy. Spowodował on zmniejszenie pogłowia tych zwierząt, a także obniżenie wartości oraz ilości eksportu i importu, nie tylko w roku 2007 i 2008, ale również w kolejnych latach. Według danych szacunkowych FAO w roku 2012 nadal nie udało się osiągnąć poziomu handlu międzynarodowego sprzed kryzysu.

Tabela 6. Import koni w latach 1961–2010 (%)

	1961	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010
Afryka											
Ilość	2,30	0,92	1,14	0,84	0,94	0,22	1,17	0,78	0,49	2,66	4,99
Wartość	6,04	1,13	2,32	1,27	1,31	1,33	0,24	0,33	0,23	0,68	1,80
Ameryki											
Ilość	2,70	4,28	4,81	14,48	13,95	13,43	27,26	28,34	25,28	28,96	62,10
Wartość	7,04	12,13	19,21	21,29	26,19	25,73	9,38	15,71	25,59	16,21	18,46
Azja											
Ilość	0,20	0,59	0,41	0,24	1,01	0,80	1,79	2,78	4,52	12,44	5,67
Wartość	2,76	2,65	4,20	4,51	4,16	2,26	11,82	26,54	14,10	22,98	20,39
Europa											
Ilość	94,71	93,96	93,34	83,96	83,52	84,87	68,83	67,02	67,76	54,37	26,06
Wartość	82,80	81,57	70,70	66,49	63,50	62,26	68,47	49,35	54,98	54,90	51,46
Australia i Oceania											
Ilość	0,09	0,25	0,30	0,48	0,58	0,68	0,95	1,08	1,95	1,57	1,18
Wartość	1,35	2,52	3,57	6,44	4,84	8,41	10,09	8,06	5,10	5,22	7,89

Źródło: opracowanie na podstawie: <http://faostat.fao.org> [10.03.2014].

Dokonując analizy wielkości eksportu i importu koni w układzie regionalnym, należy zaznaczyć, iż dominującą pozycję w tym obszarze, aż do ostatniego kryzysu gospodarczego, posiadała Europa. Postęp techniczny oraz zmiany w systemach transportowych i strukturze użytkowania koni sprawiły, iż dominacja ta systematycznie malała. W roku 1961 import do Europy stanowił ponad 80% pod względem wartości i prawie 95% pod względem ilości światowego obrotu tymi zwierzętami, eksport zaś odpowiednio ponad 85% i prawie 70%. Stopniowo na światowym rynku coraz większego znaczenia nabierały obroty realizowane przez kraje pochodzące z obszaru Ameryk. Po wystąpieniu ostatniego światowego kryzysu gospodarczego region Ameryk uzyskał, pod względem ilości, pozycję lidera w systemie światowych

obrotów końmi. Również pozostałe regiony: Afryki, Azji oraz Australii i Oceanii, wykazują systematyczną tendencję wzrostową w realizowanych międzynarodowych obrotach tymi zwierzętami.

Tabela 7. Eksport koni w latach 1961–2010 (%)

	1961	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010
Afryka											
Ilość	5,64	6,88	1,78	2,17	2,26	0,31	0,27	0,30	0,31	4,33	8,85
Wartość	2,19	3,08	1,08	1,08	1,59	0,23	0,17	0,17	0,06	0,39	0,75
Ameryki											
Ilość	3,52	9,87	10,45	8,34	16,83	9,90	37,18	35,02	35,16	39,87	60,84
Wartość	4,49	5,12	9,02	10,95	18,84	23,17	28,45	34,25	31,30	25,02	25,51
Azja											
Ilość	22,60	7,29	13,45	12,57	14,36	15,54	11,88	2,06	2,26	2,81	1,58
Wartość	6,96	1,69	3,06	4,34	3,13	2,30	1,48	0,47	0,71	10,40	4,99
Europa											
Ilość	68,14	75,62	73,87	76,39	65,43	73,24	49,11	60,85	60,13	51,02	26,68
Wartość	85,53	87,18	81,85	78,32	70,32	67,74	61,03	56,89	59,82	55,56	57,45
Australia i Oceania											
Ilość	0,10	0,34	0,45	0,52	1,13	1,01	1,57	1,76	2,14	1,98	2,04
Wartość	0,83	2,92	5,00	5,32	6,11	6,55	8,87	8,22	8,11	8,68	11,29

Źródło: opracowanie na podstawie: <http://faostat.fao.org> [10.03.2014].

Analizując dane z lat 2000–2011 pod względem średniorocznych wielkości, do państw liderów międzynarodowego obrotu końmi należy zaliczyć:

- w eksporcie pod względem ilości (szt.): USA (98 963,25), Polska (31 654,42), Rumunia (22 087,75), Kanada (21 504,67) Francja (15 212,33), Holandia (12 820,50);
- w eksporcie pod względem wartości (w 1000 USD): Wielka Brytania (485 516,7), USA (431 075,3), Irlandia (176 788,8), Francja (115 420), Niemcy (115 295), Zjednoczone Emiraty Arabskie (110 396,8), Holandia (107 826,7);
- w imporcie pod względem ilości (szt.): Włochy (90 164,08), Meksyk (46 923,42), Kanada (43 960,25), USA (23 509,92), Belgia (9 893,84), Francja (9 603);
- w imporcie pod względem wartości (w 1000 USD): Wielka Brytania (568 038,4), USA (296 168,3), Irlandia (245 135,8), Zjednoczone Emiraty Arabskie (167 500,8), ChRL (213 783,93), Japonia (140 086,3), Francja (81 443,8).

W porównaniu wielkości średnioroczного międzynarodowego handlu zwierzętami w latach 2000–2011 pod względem gatunkowym konie zajmują: ze względu na ilość czwarte miejsce po świniach, owcach i bydło oraz ze względu na wartość – miejsce trzecie, po bydło i świniach.

5. Zakończenie

Formy użytkowania koni stanowią istotny element biznesu końskiego. Umiejętność dostosowania się do potrzeb rynków jest ważnym czynnikiem przetrwania i rozwoju. Stworzenie „produktu” o odpowiednich cechach użytkowości jest warunkiem niezbędnym i koniecznym dalszego istnienia biznesu końskiego. Znajduje to odzwierciedlenie zwłaszcza w handlu międzynarodowym. Na podstawie analizy danych FAO można uznać, że na wielkość obrotów handlowych wpływ mają dwa zasadnicze elementy. Po pierwsze preferowany typ konia związany z przydatnością do określonej formy jego użytkowania, na którą istnieje zapotrzebowanie na rynku międzynarodowym. Znajduje to odzwierciedlenie w wielkościach międzynarodowego obrotu końmi, a zwłaszcza w wielkości eksportu i importu realizowanego w skali światowej oraz pomiędzy poszczególnymi krajami. Drugim zasadniczym elementem jest posiadanie odpowiednich zasobów koni, które tworzą możliwości aktywnego włączenia się w system handlu międzynarodowego, a odzwierciedlają się w wielkości pogłowia tych zwierząt.

Literatura

- Fedorski J., *Globalizacja a hodowla koni*, „Konie i Rumaki”, 16 grudnia 2005, nr 24 (280).
- Fedorski J., *Poradnik dla hodowców i miłośników koni*, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Poznań 2003.
- Fedorski J., *Wyścigi konne w Anglii i ich historia*, „Kościński Targ” 2006, nr 10.
- Hall C.W., *Timeline in the Development of Agricultural and Biological Engineering*, ASABE, St. Joseph, USA, 2011.
- Haller M., *Rasy koni*, MULTICO Oficyna Wydawnicza, Warszawa 2002.
- Hartley Edwards E., *Wielka Encyklopedia: Konie*, MUZA SA, Warszawa 1996.
- Jasiński L.J., *Kryzysy gospodarcze na świecie i ich echa w Polsce*, Analiza Natolińska, 4 (62) 2013, Centrum Europejskie Natolin, Warszawa 2013, www.natolin.edu.pl.
- Kosiniak-Kamysz K., *W jaki sposób konie mogą się przyczynić do rozwoju gospodarczego Polski?*, „Kościński Targ” 2005, nr 9.
- Lilley S., *Ludzie, maszyny i historia. Zarys historii maszyn i narzędzi na tle przemian społecznych*, PWN, Warszawa 1958.
- Prawocheński R., *Hodowla koni*, Powszechnie Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 2010.
- Wincewicz-Bosy M., *Sieci podmiotów gospodarczych w biznesie końskim*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2012.

INTERNATIONAL TRADE IN HORSES IN THE YEARS 1961–2011

Summary: For many countries, the horse industry is an important part of the economy, both as a component of the internal and international position. Over the centuries, changed the profile of the needs related to the use of horses, which affect the activities of farmers and

entities associated with them. This was and it is still, a significant impact on international trade in these animals. Taking into consideration, the volume of business affected, except for the preferred form for use by the purchasers of horses, also including aquaculture, the aim of this article is to present the size of their stocks of horses and exports and imports, taking into account changes in economic and technical environment. The article was based on analysis of the available literature, and analysis in international trade was based on data from the years 1961–2011, from the resources of the Organization of the United Nations Food and Agriculture Organization (FAO).

Keywords: horse industry, horses' stocks, export, import, form of the use of horses.